

Jeff Cuthbert AC / AM
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Christine Chapman AC/AM
Cadeirydd - Pwyllgor Cymunedau,
Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd

Tachwedd 2013

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2014-15

Diolch am eich llythyr dyddiedig 29 Hydref 2013 yn amlinellu casgliad eich gwaith craffu. Roeddwn yn ddiolchgar am y cyfle i ddod i gyfarfod y Pwyllgor ym mis Hydref a thrafod y materion ychwanegol o'ch llythyr yn y gorchymyn a godwyd.

Blaenoriaethau cyffredinol

Dechrau'n Deg

Yn anffodus, ni chaiff y data penodol y gofynnoch amdanynt eu casglu ar y ffurf honno. Fodd bynnag, gallwn amlinellu cyrhaeddiad Dechrau'n Deg â ffigyrau ynghylch y gyfran o blant dan 4 oed yn ardaloedd Dechrau'n Deg sydd wedi elwa ar (wedi cael) Gwasanaethau Dechrau'n Deg yn ystod 2012-13 – gweler Atodiad 1 isod. Cyhoeddwyd rhagor o ddata crynodol ynghylch rhaglen Dechrau'n Deg am y tro cyntaf yn natganiad Ystadegau Crynodol Dechrau'n Deg 2012-13. Mae Ffigyrau nifer y plant sy'n elwa ar Ddechrau'n Deg ar sail Cymru gyfan ac Awdurdodau Lleol ar gael yn Nhabl 1 ar dudalen 14.

<http://wales.gov.uk/statistics-and-research/?skip=1&lang=cy>

Fe wnaeth y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc graffu ar waith y Dirprwy Weinidog Trechu Tlodi a minnau ynghylch rhaglen Dechrau'n Deg fel rhan o'u gwaith o ystyried y Gyllideb Ddrafft.

Dyraniadau

Fel llywodraeth, rydym wedi nodi'r angen i ymwreiddio holl feysydd allweddol fy mhortffolio trechu tlodi, hawliau plant, cydraddoldeb a datblygu cynaliadwy yng ngwaith pob adran. Mae fy swyddogion yn canolbwyntio ar integreiddio'r ystyriaethau hyn fel rhan o waith datblygu polisi a dyraniadau ariannol o fewn fy mhortffolio, yn ogystal â chydlynu a chefnogi camau gweithredu a gymerir ar draws y llywodraeth.

Mae ein holl bolisiâu a'n rhaglenni yn adlewyrchu ein hymroddiad i gynaliadwyedd a thegwch. Mae asesiadau effaith yn ddull effeithiol i'r Gweinidogion ddeall oblygiadau eu penderfyniadau ynghylch gwariant. Gofynnwyd i bob Gweinidog asesu effaith y rhain ar feysydd eu dyraniadau cyllid a'u hymrwymadau yn y Rhaglen Lywodraethu. Fe wnaeth fy swyddogion weithio gyda swyddogion Cyllidebu Strategol i gydgysylltu'r cyfraniadau at drechu tlodi, cydraddoldeb, datblygu cynaliadwy a hawliau plant, a chynnig trosolwg o'r rhain yn naratif yr Aseiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb. Serch hynny, fel rhan o brif ffrydio, fe wnaeth pob Gweinidog barhau i fod yn gyfrifol am wneud dyraniadau sy'n cael eu llywio gan yr effaith ar ddatblygu cynaliadwy, trechu tlodi, cydraddoldeb a hawliau plant.

Amcanion y Rhaglen Lywodraethu yw amcanion craidd y sefydliad, a dyma sydd wrth wraidd y penderfyniadau a wnawn a'r polisiâu a ddatblygir gennym. Yng nghanol hyn, mae pwyslais ar bobl a'n hymroddiad i gefnogi datblygiad cymdeithas decach â phwyslais ar les cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, gan ymgorffori ein gwerthoedd o degwch a chyfiawnder cymdeithasol; mae cydraddoldeb yn hanfodol i hyn ac yn rhan annatod o'r rhaglenni yn ogystal â Phennod 8, "Cydraddoldeb". Yn y Cabinet, rydym wedi trafod pwysigrwydd asesu effaith ein penderfyniadau ar gydraddoldeb, anfanteision cymdeithasol-economaidd a chynaliadwyedd tymor hir, ac rydym yn cydnabod pwysigrwydd ymgorffori hyn yng ngwaith paratoi ein cyllideb o'r dechrau. Mae Gweinidogion hefyd wedi cysoni eu cynlluniau gwario i gefnogi'r amcanion sydd wedi'u hamlinellu yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol a'r Rhaglen Lywodraethu, sy'n pennu'r canlyniadau y dymunwn eu sicrhau i bobl a chymunedau ar draws Cymru.

Cynllun Gweithredu Trechu Tlodi

Mae'r Cynllun Gweithredu Trechu Tlodi yn amlinellu sut bydd Llywodraeth Cymru yn targedu adnoddau ar draws portffolios ac adrannau gwahanol i atal tlodi, cynorthwyo pobl i ganfod gwaith a lliniaru effeithiau tlodi. Mae'r Dirprwy Weinidog Trechu Tlodi yn cadeirio Bwrdd Gweithredu sy'n cynnwys Cyfarwyddwyr Cyffredinol yr holl adrannau, ac sy'n atebol am y targedau a'r cerrig milltir sydd yn y Cynllun.

Un o'r dulliau mwyaf effeithiol o atal tlodi yw atal plant tlawd rhag dod yn oedolion tlawd. Rydym yn cydnabod fod cyrhaeddiad addysgol plant tlawd yn tueddu i fod yn sylweddol is na phlant eraill. Mae hyn yn annerbyniol. Dyna pam mae'r Cynllun Gweithredu Trechu Tlodi wedi gosod targedau wedi'u hanelu at leihau'r bwch mewn cyrhaeddiad addysgol. Yn y gyllideb ddrafft, rydym yn cefnogi'r targedau hyn trwy fuddsoddi £11m yn ychwanegol yn Dechrau'n Deg erbyn 2016, dyblu'r gefnogaeth sydd ar gael trwy'r Grant Amddifadedd Disgyblion a cheisio cydlynu rhaglenni i dargedu'r teuluoedd hynny sy'n byw mewn tlodi yn llwyddiannus.

Mae holl Weinidogion ac adrannau Llywodraeth Cymru wedi ymroddi i drechu tlodi. Mae'r cyfrifoldeb am dargedau a cherrig milltir y Cynllun Gweithredu Trechu Tlodi yn cwmpasu naw adran, sy'n adlewyrchu ehangder yr agenda trechu tlodi a'r ymroddiad i hyn ar draws y llywodraeth. Er enghraifft, mae gwaith yn mynd rhagddo yn yr Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i leihau anghydraddoldebau iechyd trwy gynlluniau megis Archwiliadau Iechyd i Bobl dros 50 Oed. Mae'r Adran Tai ac Adfywio yn sicrhau fod cyllid ar gael i ysgogi rhaglenni adfywio, â blaenoriaeth i gymunedau difreintiedig. Bydd cymorth grantiau sydd ar gael i fusnesau gan yr Adran yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth yn cyflwyno pwysoliadau cadarnhaol i ddarparu ar gyfer effaith cynorthwyo grwpiau anoddach eu cyrraedd i ddychwelyd i weithio.

Cymunedau yn Gyntaf

Mae'r Pwyllgor wedi gofyn am ragor o fanylion ynghylch trefniadau monitro newydd Cymunedau yn Gyntaf. Amlinellir y dull sylfaenol yn y detholiad o Ganllawiau Rhaglen 2013 yn Atodiad 2.

Mae'r Fframwaith Canlyniadau hefyd wedi'i gyhoeddi fel Atodiad 5 Canllawiau 2013. Mae Atodiad 6 yn darparu cyngor manwl i Glystyrau ynghylch datblygu eu Cynlluniau Cyflawni. Mae'r ddau atodiad ar gael yn:

<http://wales.gov.uk/topics/housingandcommunity/regeneration/communitiesfirst/information-and-updates/guidance/?skip=1&lang=cy>

Fel mae'r Canllawiau yn datgan yn glir, mae Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf yn defnyddio dull Atebolrwydd yn seiliedig ar Ganlyniadau i fynd i'r afael â thri Chanlyniad Cymunedau Ffyniannus, Cymunedau Dysgu a Chymunedau Iachach. Mae'r dull hwn yn gwahaniaethu'n hanfodol rhwng y canlyniadau i boblogaethau cyfan sy'n byw yn unrhyw ardal Clwstwr Cymunedau yn Gyntaf a'r canlyniadau i gyfranogwyr rhaglen, gweithgarwch neu wasanaeth penodol.

Caiff Clystyrau Cymunedau yn Gyntaf eu monitro yn erbyn set o Fesurau Perfformiad Cyffredin sy'n monitro lefel ymdrech, ansawdd ac – yn bwysicaf oll – y gwelliannau i gyfranogwyr unrhyw weithgarwch Cymunedau yn Gyntaf. Y mesurau perfformiad pwysicaf yw'r rhai sy'n dangos inni a yw unigolion yn well eu byd yn sgil cyfranogi yn rhaglen Cymunedau yn Gyntaf.

Er bod y rhaglen yn genedlaethol yn ceisio mynd i'r afael â'r tri Chanlyniad hyn, mae gan Glystyrau unigol yr hyblygrwydd i ganolbwyntio eu hymdrechion yn lleol ar y meysydd gwaith y maent yn credu y gallant wneud y gwahaniaeth mwyaf iddynt. Mae'r elfen o ddewis yn hanfodol i warchod elfen ffocws cymunedol y rhaglen; dyma'r elfen fwyaf unigryw o'n defnydd o'r model Atebolrwydd yn Seiliedig ar Ganlyniadau. Fodd bynnag, mae'n rhaid i'r dewisiadau a wneir gan Glystyrau fod o fewn Fframwaith Cyffredinol Cymunedau yn Gyntaf, a rhaid i Lywodraeth Cymru gymeradwyo eu holl weithgarwch i gyfrannu'n glir at y tair thema a nod gyffredinol Trechu Tlodi. Yn ychwanegol, bellach, bydd gweithgarwch tebyg mewn Clystyrau tebyg yn cael ei fesur gan ddefnyddio dangosyddion cyson, er mwyn adrodd yn haws am effaith gyffredinol y rhaglen. Felly, nid yw'n hollol gywir i ddweud y gall Clystyrau "ddiffinio'r canlyniadau a ddefnyddir ganddynt i fesur llwyddiant". Mae'r

hyblygrwydd sydd ganddynt yn y cyd-destun hwn wedi'i gydbwysu yn erbyn gofynion y rhaglen yn gyffredinol a disgwyliadau Llywodraeth Cymru.

Bellach, caiff data o'r Cynlluniau Cyflawni a diweddariadau cynnydd chwarterol eu hanfon at Lywodraeth Cymru gan bob Clwstwr, trwy eu Cyrff Cyflawni Arweiniol priodol. Byddwn yn cychwyn cyhoeddi adroddiadau perfformiad cyn gynted ag y bo modd. I fod yn deg, cafodd y Clystyrau eu sefydlu yn ddiweddar iawn, ac mae angen inni sicrhau fod digon o ddata ar gael i ganiatáu dadansoddi a chymharu ystyrion cyn i'r wybodaeth hon fod ar gael yn ehangach. Serch hynny, rydym yn disgwyl y caiff yr wybodaeth hon ei chyhoeddi ynghylch y rhan fwyaf o Glystyrau o leiaf erbyn dechrau 2014. Bydd y data a gyhoeddir yn seiliedig ar fformat Atebolrwydd sy'n Seiliedig ar Ganlyniadau ac yn dangos y llwyddiannau cyfredol mewn perthynas â gweithgarwch cytûn pob Cynllun Cyflawni, a chânt eu trefnu o dan brif themâu'r rhaglen, sef Cymunedau Ffyniannus, Cymunedau Iachach a Chymunedau Dysgu.

Rydym hefyd yn ymwybodol o'r angen i sicrhau na fydd gofynion monitro ac adrodd yn dod yn rhy feichus i'r graddau y byddant yn llesteirio prif waith y Timau Cyflawni ac yn lleihau effeithiolrwydd y rhaglen. Yn gyffredinol, credwn fod y trefniadau monitro newydd yn gadarn a phriodol.

Nodir cais y Pwyllgor am ddiweddariad ynghylch gwerthusiad y rhaglen sydd i'w gynnal yn 2014.

Diwygio Lies

Rwyf wedi ymrwymo i sicrhau fod y Gronfa Cymorth Dewisol yn gallu cefnogi ein pobl fwyaf agored i niwed. Mae'r gwaith o wella ymwybyddiaeth wedi bod yn canolbwyntio ar sicrhau fod gan y sefydliadau Statudol a Thrydydd Sector sy'n cynghori ac yn cynnig arweiniad i gleientiaid ar draws Cymru wybodaeth am y gwasanaeth. I gefnogi hyn, o dan y contract, mae Cronfa'r Teulu yn cyflogi Rheolwyr Partneriaethau sy'n hyrwyddo'r cynllun ymhlith sefydliadau sy'n gweithio gyda grwpiau sy'n agored i niwed. Mae Rheolwr Partneriaethau'r Gronfa Cymorth Dewisol hefyd yn gweithio i sefydlu rhwydwaith amrywiol o bartneriaid sy'n cynnwys sefydliadau sydd eisoes yn gweithio gyda chleientiaid agored i niwed sy'n cyflwyno ceisiadau. Fe wnaiff hyn gynorthwyo pobl y mae angen cymorth y Gronfa arnynt ond nad ydynt yn gallu cyflwyno cais eu hunain. Mae 250 o bartneriaid ar hyn o bryd, ac wrth i Rwydwaith Partneriaid y Gronfa Cymorth Dewisol ddod yn fwy sefydledig, ceir rhagor o atgyfeiriadau gan Sefydliadau Partner ar ran cleientiaid sy'n agored i niwed.

Y Trydydd Sector

Mae llawer o'r ffrydiau ariannu y mae'r Trydydd Sector yn dibynnu arnynt yn gymhleth, a cheir cyllid o sawl ffynhonnell leol, genedlaethol a rhyngwladol. Mae cyllid Llywodraeth Cymru yn rhan bwysig o'r darlun ehangach hwn.

Ar hyn o bryd, mae arbedion Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol yn niweidio llawer o sefydliadau'r Trydydd Sector. Bydd galw am eu gwasanaethau yn codi'n aml ar yr un pryd. Mae gweinidogion a swyddogion wedi gweithio i sicrhau fod y Sector yn gwybod na ellir ei warchod yn llwyr rhag y penderfyniadau anodd y bu'n rhaid i Weinidogion eu gwneud wrth lunio eu cynlluniau gwario.

Nid oes asesiad o effaith y lleihad hwn mewn gwariant ar wasanaethau statudol a ddarperir gan y Trydydd Sector ar gael ar hyn o bryd, oherwydd nid ydym yn coladu gwybodaeth ynghylch ffocws darpariaeth sefydliadau Trydydd Sector trwy'r dull hwn. Fodd bynnag, mae'r Trydydd Sector yn ddarparwr gwasanaethau gwerthfawr, pa un ai a ydynt yn statudol neu beidio, ac nid yw'n glir y gall y toriadau yn y gyllideb effeithio ar eu gallu i gyflawni. Yr hyn allwn ni ei wneud yw lliniaru'r effaith hwnnw lle bynnag y gallwn wneud hynny.

Rydym wedi cynyddu ein pwyslais ar sicrhau fod cyllid grantiau wedi'i reoli'n dda trwy'r Ganolfan Ragoriaeth Grantiau. Ymhén ychydig, byddwn yn cyhoeddi Cod Ymarfer ar gyfer Ariannu'r Trydydd Sector wedi'i ddiwygio'n llawn, a bydd yn cynnwys canllawiau ychwanegol ynghylch modelau comisiynu a ddefnyddir i bennu'r dull mwyaf priodol o gyllido'r gweithgarwch a ddymunir. Bydd y Cod hefyd yn amlinellu'r egwyddorion y dylid eu dilyn gan gyrrff cyhoeddus sy'n gweithio gyda'r Trydydd Sector ac yn ei gyllido.

Cyhoeddir rhagor o wybodaeth yn y dyfodol agos ynghylch canlyniad yr ymgynghoriad ar Barhad a Newid – Perthynas Llywodraeth Cymru â'r Trydydd Sector, ac fe wnaif gyflwyno adroddiad ar y cyfle cyntaf wedi hynny.

Cydraddoldeb

Dyfernir y cynllun grant Cydraddoldeb a Chynhwysiant o fis Ebrill 2014 ymlaen am gyfnod o dair blynedd. Pwrpas y cynllun yw ariannu sefydliadau'r trydydd sector i gyfrannu at weithredu blaenoriaethau cydraddoldeb strategol Llywodraeth Cymru, yn enwedig amcanion y Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Mae'r Cynllun Cydraddoldeb Sengl yn nodi wyth amcan cydraddoldeb y cytunwyd arnynt wedi ymgynghori sylweddol â chyrrff allanol, yn cynnwys y Trydydd Sector. Bydd angen i sefydliadau llwyddiannus gyflwyno adroddiadau monitro chwarterol ac asesir y rhain gan swyddogion cyn rhoi arian iddynt. Yn ychwanegol, trefnir rhaglen o ymweliadau monitro, ac ymwelir â phob sefydliad o leiaf unwaith yn ystod oes y rhaglen. Mae fy swyddogion yn gweithio gyda'r Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi i ystyried beth yw'r dull gorau o werthuso effaith y cynllun grant.

Cynhwysiant Ariannol ac undebau credyd

Fe wnaethoch ofyn am gadarnhad o'r cyllid sydd ar gael i Undebau Credyd. Cynigwyd y cyllid ychwanegol i'r sector yn ystod 2013/14, a defnyddir £1.25m i gyflymu twf Undebau Credyd, yn ddibynnol ar gael achos busnes derbyniol. Yn ychwanegol, defnyddiwyd £612,000 i ymestyn y Prosiect Mynediad i Gynhyrchion Ariannol trwy Undebau Credyd am chwe mis, o Fedi 2013 tan fis Mawrth 2014. Mae'r arian a ddarperir i ymestyn y prosiect yn gyson â lefel y cymorth a roddwyd tan Fedi 2013 o dan y prosiect blaenorol a ariannwyd gan WEFO.

Ar gyfer 2014-15, cynhwysir dyraniad o £650,000 yn y gyllideb ddrafft ar gyfer Undebau Credyd. Dyrannwyd yr arian hwn cyn gwneud unrhyw benderfyniadau yn y dyfodol ynghylch cymorth Llywodraeth Cymru i undebau credyd o 2014-15, ac efallai y caiff ei newid. Mae'r arian a ddarparwyd gennym i Undebau Credyd hyd yn hyn wedi canolbwyntio ar alluogi'r sawl sydd wedi'u hallgau yn ariannol i gael mynediad at gynhyrchion ariannol fforddiadwy. Hyd yn hyn, mae'r prosiect wedi cynorthwyo 20,308 o oedolion yn hyn o beth.

Mae Undebau Credyd yn rhan bwysig o gefnogi ein hymdrechion i drechu tlodi a helpu'r bobl fwyaf agored i niwed sydd wedi'u hallgau yn ariannol. Felly, yn y cyswllt hwn, bydd rhaid i unrhyw gyllid yn y dyfodol geisio adeiladu ar y gwaith rydym eisoes wedi'i wneud i sicrhau fod y cymorth priodol ar gael i bobl, yn enwedig cyn iddynt geisio gwasanaethau cwmnïau eraill.

Datblygu Cynaliadwy

Darllenwch fy ymateb o dan 'Blaenoriaethau cyffredinol – Dyraniadau' uchod, os gwelwch yn dda.

Dyraniadau Cyfalaf

Rwy'n falch iawn o'ch hysbysu fod gwerthusiad o'r Rhaglen Cyfleusterau a Gweithgareddau Cymunedol yn cael ei gynllunio, a bydd yn digwydd. Gallaf hefyd eich hysbysu ein bod yn datblygu prosesau i fonitro a gwerthuso'r cynllun newydd hwn, a fydd yn defnyddio Atebolwydd yn seiliedig ar Adnoddau i fesur canlyniadau. Wrth gwrs, fe wnaef eich hysbysu am unrhyw ddatblygiadau.

Ynghylch Sipsiwn a Theithwyr, mae eich llythyr yn holi pa waith a wnaed i asesu'r buddion i blant a theuluoedd. Darperir y dystiolaeth gan sawl darn o waith ymchwil a wnaed yng Nghymru sy'n pwysleisio pwysigrwydd llety sefydlog a digonol i wella canlyniadau o'r fath ac enghreifftiau o sut mae'r Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr wedi hwyluso mynediad at y gwasanaethau hyn.

Mae adroddiad Estyn '*Addysg Disgyblion Sipsiwn-Deithwyr: y diweddaraf am y ddarpariaeth mewn ysgolion uwchradd*' (2011) yn datgan yn glir ei bod yn bwysig i weithwyr proffesiynol addysg allu datblygu perthnasau sefydlog ac ymddiriedus â theuluoedd, a chânt eu gwella trwy gynyddu nifer y safleoedd awdurdodedig sydd ar gael. Er enghraifft, eleni, mae'r Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr wedi'i ddefnyddio gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr i ddarparu "adnodd dosbarth rheolaidd a...gellid ei ddefnyddio i gynnal gwaith estyn allan, gwaith cymorth, cylchoedd chwarae, lle tawel i blant wneud gwaith cartref, addysg oedolion, darpariaeth cyn ysgol neu glinigau iechyd". Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru yn sicrhau fod yr adnodd yn ddarparu cyfleoedd o'r fath ar ôl ei agor.

Mae mater rhwystrau rhag gofal iechyd i'r sawl sydd heb lety parhaol wedi'u codi mewn sawl adroddiad, yn cynnwys adroddiad Pwyllgor Cyfleoedd Cyfartal Cynulliad Cenedlaethol Cymru, '*Adolygiad o'r Gwasanaethau a Ddarperir i Sipsiwn a Theithwyr*' (2003) ac astudiaeth iechyd ASERT Llywodraeth Cymru (2006). Yn ystod yr achos diweddar o'r Frech Goch, fe wnaeth awdurdodau iechyd lleol roi brechiadau MMR rhag afiechydon heintus ar safleoedd awdurdodedig Sipsiwn a Theithwyr, ac roedd hynny'n llwyddiannus. Os caiff safleoedd ychwanegol eu creu gan y Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr, bydd Llywodraeth Cymru yn monitro bodolaeth mentrau estyn allan.

Er nad diffyg safleoedd yw'r unig rwystr rhag cydlyniant cymunedol llwyddiannus, credwn fod hynny yn gam mawr i'r cyfeiriad iawn. Er bod ddarparu safleoedd yn galluogi aelodau cymunedau i ddefnyddio cyfleusterau lleol, mae'n bwysig hefyd fod gwahaniaethu a rhwystrau eraill yn cael eu herio wrth wneud hynny.

Yn anffodus, mae llawer o'r safleoedd a adeiladwyd gan awdurdodau lleol yng Nghymru wedi'u lleoli ymhell o'r gymuned ehangach. Nid yw hyn yn ddefnyddiol o ran trechu anghydraddoldeb ac arwahanrwydd. Adeiladwyd yr olaf o'r safleoedd hyn yn 1997. Yn 2009, fe wnaeth Llywodraeth Cymru gyhoeddi ei Ganllaw Arfer Da o ran Dylunio Safleoedd Sipsiwn-Teithwyr. Mae'r canllawiau yn datgan yn glir fod angen cysylltu safleoedd â chymunedau i wella cydlyniant cymunedol.

Tan 2013-14, dim ond ar gyfer prosiectau adnewyddu, nid adeiladu safleoedd newydd y defnyddiwyd y Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr. Felly, nid ydym wedi gallu cryfhau'r sail tystiolaeth ynghylch y cysylltiadau rhwng safleoedd newydd a gwelliannau mewn cyrhaeddiad addysgol a phresenoldeb, mynediad at ofal iechyd ac ati hyd yn hyn. Fodd bynnag, rydym yn obeithiol y gellir cymeradwyo ac adeiladu safleoedd ychwanegol newydd dros y blynyddoedd nesaf, a bydd sicrhau y gall prosiectau arddangos canlyniadau positif yn rhan allweddol o benderfyniadau ariannu.

Yn olaf, gallaf gadarnhau y gellir defnyddio'r Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr i wella a/neu ddarparu safleoedd tramwy. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw safleoedd tramwy yng Nghymru, ac un llain tramwy yn unig sydd ar safle Torfaen.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jeff Cuthbert', written in a cursive style.

Jeff Cuthbert AC / AM
Y Gweinidog Cymunedau a Threchgu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty

Dangosyddion dethol yn ôl Awdurdod Lleol, 2012-13

<http://wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/health2013/flying-start-summary-statistics-2012-13/?lang=en>

Awdurdod Lleol	Poblogaeth 0-3 oed (a)	Nifer y plant sy'n elwa (yn cael gwasanaethau)(b)	Canran y boblogaeth 0-3 oed (%)
Ynys Môn	3,204	459	14.3
Gwynedd	5,436	640	11.8
Conwy	4,683	752	16.1
Sir Ddinbych	4,302	887	20.6
Sir y Fflint	7,251	954	13.2
Wrecsam	7,187	887	12.3
Powys	5,168	525	10.2
Ceredigion	2,686	414	15.4
Sir Benfro	5,402	649	12.0
Sir Gaerfyrddin	8,202	1,112	13.6
Abertawe	10,550	1,492	14.1
Castell-nedd Port Talbot	6,173	1,042	16.9
Pen-y-bont ar Ogwr	6,441	956	14.8
Bro Morgannwg	5,835	866	14.8
Caerdydd	18,573	3,368	18.1
Rhondda, Cynon, Taf	11,761	2,542	21.6
Merthyr Tudful	2,914	792	27.2
Caerffili	8,805	1,219	13.8
Blaenau Gwent	3,224	655	20.3
Torfaen	4,359	1,187	27.2
Sir Fynwy	3,607	346	9.6
Casnewydd	7,758	1,835	23.7
Cymru	143,521	23,579	16.4

Ffynhonnell: Adroddiad Monitro Dechrau'n Deg
Llywodraeth Cymru 2012-13

(a) Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2012, a gyhoeddwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol

(b) Cyfanswm cronus y plant unigol a gafodd unrhyw wasanaethau Dechrau'n Deg gan ymwelydd iechyd

Adolygwyd ar 10 Medi 2013.

Trefniadau Monitro Cymunedau yn Gyntaf

Dyfyniad o'r canllawiau:

Atebolrwydd yn Seiliedig ar Ganlyniadau

3.6 Mae Fframwaith Canlyniadau CG wedi'i seilio ar Atebolrwydd yn seiliedig ar Ganlyniadau. Model yw hwn sydd bellach yn cael ei ddefnyddio'n helaeth iawn, gan gynnwys yn Llywodraeth Cymru a chan lawer o sefydliadau eraill yng Nghymru. Mae'r model wedi cael ei addasu i'w ddefnyddio gan raglen CG, yn arbennig drwy bwysleisio'r rôl y mae cynnwys y gymuned yn ei chwarae.

3.7 Mae Atebolrwydd yn seiliedig ar Ganlyniadau yn defnyddio dwy set o "Ddangosyddion" – hynny yw, ffordd o fesur y cynnydd tuag at gyrraedd nodau strategol:

Mae "**Dangosyddion Poblogaeth**" yn ymwneud â phethau sy'n cael effaith fawr ar faterion o bwys sy'n effeithio ar fywydau pobl, er enghraifft, gwell iechyd, gwell addysg neu ragor o swyddi. Mae'r rhain yn bwysig i CG oherwydd bod disgwyl i'r rhaglen gyfrannu'n gadarnhaol at faterion o'r fath. Mae Dangosyddion Poblogaeth wedi cael eu pennu ar gyfer CG ac mae'r rhan fwyaf ohonynt yn gysylltiedig â Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (Malc). Malc yw'r wybodaeth mae Llywodraeth Cymru yn ei defnyddio i ganfod bod rhai ardaloedd daearyddol yn fwy difreintiedig nag eraill. Fodd bynnag, cydnabyddir bod llawer o ffactorau'n dylanwadu ar y materion hyn felly ni all CG ar ei ben ei hun ysgwyddo cyfrifoldeb llawn dros sut y maent yn newid. Nodir Dangosyddion Poblogaeth CG yn **Atodiad 5**.

Mae "**Dangosyddion Perfformiad**" yn ymdrin â'r gweithgarwch lleol mae CG yn ei gefnogi'n uniongyrchol. Mae Dangosyddion Perfformiad yn golygu bod modd mesur a gwerthuso gweithgarwch a chanlyniadau pob Clwstwr mewn ffordd deg. Wrth i Gynlluniau Cyflawni gael eu sefydlu a'r amrywiaeth o brosiectau ddod yn hysbys, bydd Llywodraeth Cymru yn datblygu set gyffredin o Ddangosyddion Perfformiad i gael eu defnyddio gan bob un o Glystyrau CG. Bydd y Dangosyddion Perfformiad yn adlewyrchu amrywiaeth y gwaith ym mhob cymuned, ond bydd Llywodraeth Cymru yn ceisio sicrhau bod gwaith tebyg a wneir mewn gwahanol Glystyrau'n cael ei fesur yn yr un ffordd cyn belled ag y bo modd, fel y gellir gweld effaith gyffredinol y rhaglen. Drwy fesur a monitro'r dangosyddion hyn, gall pob Clwstwr Cymunedau yn Gyntaf ddangos y cyfraniad y mae'n ei wneud at Drechu Tlodi.

3.8 Mae'n hanfodol bod y gweithgarwch lleol a fesurir gan y Dangosyddion Perfformiad yn cael ei gysylltu'n glir â'r Dangosyddion Poblogaeth, fel y bo modd gweld bod pob Clwstwr yn gwneud cyfraniad cadarnhaol at gyrraedd nodau'r rhaglen. Gwneir hynny fel y bo modd asesu a disgrifio effaith rhaglen Cymunedau yn Gyntaf a'i chyfraniad at drechu tlodi.

3.9 Mae staff a gwirfoddolwyr CG wedi dilyn rhaglen sylweddol o hyfforddiant am egwyddorion Atebolrwydd yn seiliedig ar Ganlyniadau. Bydd y rhaglen hyfforddiant hon yn parhau yn ystod cyfnod nesaf y rhaglen. Mae rhagor o wybodaeth am Atebolrwydd yn seiliedig ar Ganlyniadau ac am Fframwaith Canlyniadau CG i'w gweld yn **Atodiad 5**.

Cynlluniau Cyflawni'r Clystyrau

3.10 Rhaid i Gynllun Cyflawni pob Clwstwr allu dangos ei fod yn gwneud cyfraniad cryf at drechu tlodi o dan Fframwaith Canlyniadau newydd CG. Dylai Cynlluniau Cyflawni sicrhau hyn drwy ddatblygu gweithgarwch a phrosiectau lleol ond hefyd drwy gydategu gwasanaethau allweddol a gwella mynediad i'r bobl fwyaf agored i niwed yn yr ardal.

3.11 Er bod gan y rhaglen dri Chanlyniad, mae'n bwysig bod Clystyrau CG yn canolbwyntio eu hymdrechion a'u hadnoddau ar y meysydd gwaith hynny lle y teimlant y gallant gael yr effaith fwyaf. Felly mae gan Glystyrau'r opsiwn i ddatblygu Cynlluniau Cyflawni nad ydynt yn canolbwyntio i'r un graddau ar bob un o'r Canlyniadau, ond sydd, yn hytrach, yn canolbwyntio ar 1 neu 2 o'r Canlyniadau sy'n fwyaf perthnasol i'w hardal. Er enghraifft, efallai y bydd pwyslais arbennig ar lechyd neu Addysg os yw anghenion yr ardal - a ddangosir gan Malc - yn cyfiawnhau gweithredu yn y fath fodd.

3.12 Rhaid i bob Cynllun Cyflawni ddangos bod y Clwstwr yn cydweithio'n agos â phartneriaid – gan rannu adnoddau a chyfrifoldeb am benderfyniadau – er mwyn sicrhau cysylltiadau da â chymunedau, â darparwyr gwasanaethau allweddol a'r sectorau gwirfoddol a phreifat. Dylid nodi amrywiaeth o asiantau cyflawni a rhannu adnoddau'n briodol gyda nhw.

3.13 Dylai Rheolwyr Clwstwr sicrhau bod Cynlluniau Cyflawni'n parhau'n gyfredol yn hyn o beth a'u bod yn cael gwybodaeth dda yn gyson am bolisïau sy'n effeithio ar eu gwaith.

3.14 Dylai egwyddorion cyfiawnder cymdeithasol, cydraddoldeb, amrywiaeth, cynhwysiant a hawliau dynol fod yn sylfaen i bob agwedd ar y Rhaglen, yn enwedig Cynlluniau Cyflawni a Chynlluniau Cynnwys y Gymuned. Mae'r egwyddorion hyn yn cael eu hystyried yn elfennau hanfodol o'r ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn mynd ati i drechu tlodi, a dim ond gweithgareddau sy'n gydnaws â pholisïau Llywodraeth Cymru yn hyn o beth y bydd CG yn eu cefnogi.